

ЕСТРАДНІ ВОКАЛЬНО-ТЕХНІЧНІ

ВПРАВИ ДЛЯ РОЗВИТКУ ТА

УДОСКОНАЛЕННЯ ГОЛОСУ

СПІВАКА

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка
Кафедра народних музичних інструментів та вокалу

**ЕСТРАДНІ ВОКАЛЬНО-ТЕХНІЧНІ ВПРАВИ ДЛЯ
РОЗВИТКУ ТА УДОСКОНАЛЕННЯ ГОЛОСУ
СПІВАКА**

Навчально-методичний посібник

Дрогобич

2020

*Рекомендовано Вченою Радою Дрогобицького державного педагогічного університету ім. Івана Франка
(протокол №19 від 29.12.20р.)*

УДК 784.9
К 46

Естрадні вокально-технічні вправи для розвитку та удосконалення голосу співака: навчально-методичний посібник / [упорядник С. Кишакевич]. – Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ ДДПУ ім. Івана Франка. 2020. – 38с.

Даний навчально-методичний посібник укладено відповідно до робочих програм навчальних дисциплін «Вокал» та «Методика навчання вокалу» для підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти. Спеціальність 014 Середня освіта (Музичне мистецтво). У навчально-методичному посібнику подано вокально-технічні вправи різного ступеня складності зарубіжних та вітчизняних педагогів для розвитку та удосконалення естрадних вокальних технік звуковидобування (субтон, фрай, вібрато, слайд та інші), а також вокально-технічних навичок студентів: інтонації, дихання, опори звуку, кантилени, артикуляції. Посібник рекомендований студентам та викладачам мистецьких навчальних закладів I – IV рівнів акредитації, фахівцям-вокалістам, шанувальникам вокальної музики.

Рецензенти:

Чумак Ю. В. — кандидат мистецтвознавства, директор Дрогобицького музичного фахового коледжу ім. В. Барвінського.

Шуневич Є. В. — доцент кафедри народних музичних інструментів та вокалу Інституту музичного мистецтва Дрогобицького державного педагогічного університету ім. І. Франка.

ПЕРЕДМОВА

Процес вокальної підготовки студентів музично-педагогічних факультетів процес, звісно, складний та багатоступеневий, але, разом з тим, цікавий та багатогранний, що включає в себе розвиток вокально-технічних навичок та творчого потенціалу.

У пульсуючому ритмі сьогодення естрадний вокал, в царині вокального мистецтва загалом, є дуже популярним та затребуваним. Сучасна зарубіжна та українська естрада являє собою яскраве, оснащене світловим та звуковим обладнанням шоу, де виконавцю відводиться «головна роль». Ключ до успіху та визнання полягає у потужній внутрішній харизмі (*від грец. — милість, божественний дар; це наділення особистості властивостями, що викликають високу повагу до неї та безумовну віру в її можливості*), сформованій індивідуальності та голосі: оригінальному у технічному та тембральному плані. Саме тому завдання естрадного виконавця полягає в тому, щоби відшукати свій власний звук, несхожий на інші, створити свою оригінальну манеру співу. На жаль чимало співаків-початківців мимоволі або свідомо наслідують уже популярних естрадних артистів, точно копіюючи їх «вокальний почерк». У гонитві за такими «копіями» важливо не загубити свою самобутність, своє співоче «Я». Для одних це може бути щоденна та копітка праця, а для інших народження гарного співочого голосу може стати приємним та щасливим сюрпризом.

Прийнято вважати, що за фонаційною (звуковою) подачею естрадний спів знаходиться між академічним (класичним) і народним, оскільки передбачає розмовну, а не вокалізовану манеру голосоведення, тобто положення губ наближене до розмовного, але з

піднятим м'яким піднебінням (*це задня частина піднебіння, складка слизової оболонки, яка звішується над основою язика і відокремлює ротову порожнину від глотки*). Також для естрадного виконання характерні такі ознаки, як:

- більш відкритий, на противагу від академічного, спосіб голосоутворення;

- довільне використання трьох видів атаки звуку (*атака звуку – це початковий імпульс звуковидобування, необхідний для утворення звуків при співі*), особливо придихової;

- імпровізація (*від лат. озн. непередбачений; це створення музичного твору в момент його виконання без попередньої підготовки*)

- інтерпретація (*від лат. озн. тлумачення; з точки зору музики, залежить від здатності музиканта виявити та розкрити глибинний зміст твору, основний задум композитора; заснована на певних музичних правилах та виконавському досвіді музиканта*);

- специфічні вокально-технічні прийоми (*субтон, тобто спів з придихом, при якому повітряний струмінь йде разом з голосом; фрай, тобто спів, який базується на хрипі, що виходить завдяки коливанню присінкових, несправжніх зв'язок, які перебувають за нашими голосовими зв'язками і перед ними, найчастіше використовується як прийом «під'їздів» до ноти; слайд, тобто спів, який полягає у плавному та рівномірному переході або ковзанні від одного звуку до іншого, справляє на слухача колоритний ефект, а виконавцю додає свободи та легкості; «вокальний ніс», тобто спів, який передбачає підняття кореня язика; rinning, тобто спів, заснований, як правило, на*

мелізматичних пасажах, передбачає дроблення звуків, при якому кожна нота має бути окремо виділена) тощо.

Слід пам'ятати, що будь-які «естрадні» звуки» (відкриті, прикриті чи заокруглені, «носові», охриплі чи шепітні), якщо вони взяті інтонаційно чисто, звучать переконливо та доречно, відповідають змісту й характеру даної музичної композиції, то вважаються прийнятними та допустимим для виконання.

Методико-практичною основою вокального мистецтва в цілому є технічна майстерність володіння голосом, його темброве забарвлення, знання законів фразування та артикуляції, опори звука, артистична постава тощо. Фундаментом для будь-якого виду співу, в тому числі й естрадного, є дихання та звукоутворення. На наше глибоке переконання між академічною та естрадною манерами співу не існує антагонізму. Адже техніка вокального виконання повинна бути досконалою, філігранною, сягати високого професійного рівня при будь-якій вокальній техніці. Навчання та виховання представників естрадної школи повинне проходити у гармонійному поєднанні з класичною, академічною співочою традицією, беручи до уваги особливі естрадні прийоми виконання.

Даний навчально-методичний посібник містить добірку оригінальних та яскравих естрадних вокально-технічних вправ зарубіжних та вітчизняних педагогів, різних за ступенем складності, теситурними параметрами, що стануть у нагоді для розвитку та удосконалення голосу як для студентів-початківців, так і для викладачів-вокалістів, професійних естрадних співаків, які мають певний сценічно-виконавський досвід. Більшість запропонованих розспівок апробовані у навчальному процесі зі студентами Інституту

музичного мистецтва. Кожна, представлена у посібнику розспівка, удосконалює співочі якості вокаліста: сприяє правильному формуванню високої звукової позиції, виробленню чіткої дикції та артикуляції, розвиває вокальний слух, співоче дихання, особливо уміння опанувати фонаційний видих, впливає на розвиток чистоти інтонації та навиків плавного звуковедення, активізує роботу резонаторів, а також допомагає збагатити вокальні властивості голосу різноманітними естрадними техніками звуковидобування.

В ефективному засвоєнні музичного матеріалу допоможуть навчально-методичні рекомендації, які містять практичні поради щодо вивчення тієї чи іншої вправи, а також короткі відомості про естрадних вокальних педагогів та їх оригінальні методики.

Процес постановки голосу передбачає взаємозалежний, послідовний та одночасний розвиток як слухових, так і м'язових навичок співака. Це необхідно для того, щоб у студента виробився певний динамічний стереотип, тобто *система послідовних рефлексів*. Динамічний стереотип лежить в основі звичок та навиків індивідуума. Він є практичним результатом складної синтезуючої діяльності головного мозку, при якій витрачається багато енергії особливо нервової. Але, коли динамічний стереотип закріпився, то він легко підтримується організмом. Саме тому всі елементи музичної мови, а це динаміка, ритм, мелодія, гармонія, розмір відпрацьовуються кілька разів для вироблення правильних рефлексів та набуття необхідної вокальної техніки. Лише щоденні практичні тренування формують з вокаліста майстерного та висококваліфікованого професіонала.

Якщо творчий потенціал та емоційно-образне мислення ми розвиваємо за допомогою художнього репертуару, що включає в себе різні за стилем та характером твори, то вокально-технічні навички формуються, в першу чергу, розспівками та вправами. На перших уроках вони значно домінуватимуть над творами, формуючи за рахунок багаторазового свідомого виконання правильний співочий стереотип, тобто умовні рефлекси механізму звукоутворення. Відповідні вокально-технічні навички, вироблені на вправах, надалі закріплюються та вдосконалюються в роботі над музичними художніми творами.

Отже, найпростішим видом музичного матеріалу, з яким доведеться працювати початкуючому вокалісту стануть саме розспівки. Недооцінювати їх важливість чи легковажити їх виконанням вкрай небажано, адже це негативно відбиватиметься на процесі вокального становлення майбутніх педагогів-музикантів. В першу чергу, вокальні вправи активізують нашу увагу, зосереджують на конкретних завданнях, як наприклад елементи музичної мови чи певний прийом естрадного звуковидобування, тренують м'язи черевного пресу, посилюють музичний слух. Варто наголосити, що естрадні розспівки, на відміну від академічних, повинні бути з певними динамічними чи ритмічними акцентами, з синкопами чи свінгом (з англ. «хитання, коливання; назва походить від фрази «свінгове відчуття», де акцент робиться на слабу долю-off-beat; «свінгування» характеризується наявністю ритмічних пульсацій, постійних відхилень від опорних метричних долей, що створює ефект нестійкої рівноваги; виконуючи свінг вокалісту необхідно

випереджувати або запізнюватись при взятті нот, у такий спосіб зрушуючи акценти та створюючи ритмічне розгойдування).

Якщо концертно-виконавський репертуар співак може змінювати безліч разів, вибираючи що співати, а що ні, то вокально-технічні вправи, супроводжують вокаліста упродовж всієї творчої кар'єри та підтримують голосовий апарат у відповідному тонусі та професійній формі.

Виконуючи ту чи іншу розспівку студент обов'язково має ставити перед собою конкретну ціль, бо інакше такий спів сприятиме лише розігріву голосових зв'язок, а не удосконаленню вокальних навиків. Саме на педагога покладена відповідальність у підборі вокальних вправ для конкретного учня, кожна розспівка має носити суто індивідуальний характер, а не добиратися якимось стандартизованим шаблоном, на кшталт «даю ось ці вправи, бо мені у свій час давав їх мій вчитель».

Найважливішим у вокально-технічних вправах є системність, повторюваність, логічна організація та послідовність, а також цілеспрямованість. Усі ці складові розспівок в кінцевому результаті ведуть до встановлення правильних співочих навиків. Тому знання та використання у педагогічній та концертно-виконавській діяльності вокально-технічних вправ є вкрай значущим та необхідним.

Даний навчально-методичний посібник створений у відповідності до програми «Вокал» (автор К.Сятецький), затвердженої Вченою радою ДДПУ імені Івана Франка від 28.01.2020р., протокол №1 та програми «Методика навчання вокалу», (автор І.Кліш), затвердженої Вченою радою ДДПУ імені Івана Франка від 28.01.2020р., протокол №1 і призначених для підготовки

фахівців ОКР «Магістр» спеціальність 8.02020401 Музичне мистецтво*.

Пропонований збірник вокально-технічних вправ адресований студентам, викладачам вокалу, співакам-професіоналам, а також аматорам, усім хто цікавиться естрадним вокальним мистецтвом, урізноманітненням не лише співочого художнього репертуару, а й технічного матеріалу.

*Кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри народних музичних
інструментів та вокалу
Кишакевич С.В.*

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

У сучасному музично-культурному просторі естрадне вокальне мистецтво є надзвичайно розповсюдженим явищем. Свідченням цього є наявність великої кількості сольних виконавців, різноманітних груп та колективів, популярність естрадних вокальних конкурсів тощо. Кожен потенційний співак на шляху до своєї мрії опановує вокал по різному: хтось здобуває професійну музичну освіту у вищих чи середніх спеціалізованих закладах освіти мистецького спрямування, інші займаються самоосвітою, використовуючи вже існуючі медійні засоби інформаційного характеру (наприклад різноманітні вокально-естрадні інтернет-студії або школи, матеріали аудіо- та відеолекцій тощо). Відповідно рівень підготовки майстерного володіння голосом у всіх буде значно відрізнятися: хтось у силі буде витримати довгочасне навантаження на голосові зв'язки, а комусь доведеться звертатися до фоніатра (*фоніатрія – це розділ отоларингології, який в медицині спеціалізується на діагностиці й лікуванні патологій вуха, горла, носа, а також голови та шиї. Фоніатр – лікар, фахівець з проблем з голосом*). Саме тому закономірними та необхідними на сьогодні є напрацювання певних методичних порад, які були б дієвими та корисними для розвитку голосу естрадного співака; впровадження у вітчизняну систему освіти практичних розробок провідних та досвідчених естрадних вокальних інструкторів.

Представлені у даному посібнику вокально-технічні вправи є частинами популярних та індивідуальних вокальних методик відомих співаків, музикантів та педагогів сучасності. Їх вивчення та використання сприятиме підвищенню загального професійного рівня

та розширенню музичного кругозору, а запозичення найвдалих, оригінальних прийомів значно урізноманітнить та збагатить навчальний процес. Пропоновані розспівки спрямовані на усунення проблем, пов'язаних з технічною стороною розвитку голосу, на формування індивідуальної виконавської манери з урахуванням фізіології та характеру кожного артиста. Адже створення власного голосу, виняткового та несхожого на інші, легко упізнаваного – першочергове завдання естрадного виконавця.

Розпочинаючи заняття, перед початком розспівування, педагог повинен обов'язково нагадувати студенту про співочу поставу, адже положення корпусу та голови певною мірою впливають на фонацію (*від гр.озн. голос; це непростий процес злагодженої роботи усіх органів голосового апарату, який контролює центральна нервова система. Як результат: естетично повноцінне звуковидобування. Інакше кажучи, фонація – це процес, під час якого голосові зв'язки створюють певні звуки*). Головне у поставі вокаліста – це природність, невимушеність та ненапруженість. У його статурі має відчуватися внутрішня емоційна свобода, еластичність та пружність усіх м'язів, комфортний психічний тонус. Найоптимальнішим і результативним для співу вважається положення, при якому м'язи черевного пресу дещо натягнуті, а грудна клітина розпрямлена та знаходиться у вільному стані. Стояти слід рівно, не горбитися, руки вільно опустити, твердо та впевнено опершись на ноги. Саме вільний, але активний стан корпусу стимулює наші м'язи до виконання співочих завдань. Увага до співочої пози особливо важлива на перших заняттях з вокалу, оскільки в цей період починають формуватися співочі навички. Якщо учень відноситься до співу

апатично, його стан млявий, м'язи розслаблені, він пасивно виконує вокально-технічні вправи, то викладач одразу має робити зауваження та шукати причину такої поведінки. Адже розраховувати на розвиток потрібних вокальних навичок при таких ознаках навіть не варто.

Голову при співі тримаємо рівно, дивимося прямо перед собою. Бо, задираючи голову, ми провокуємо надмірну напругу передніх м'язів шиї, це сковує гортань. Низько нахилена голова здавлює гортань, а отже теж не сприяє фонації. Мускулатура обличчя має бути без гримас. Вуста розкриваємо спокійно, плавно опускаючи нижню щелепу, одночасно вимовляючи необхідну вокальну голосну.

Так як початковий період навчання вокалу починається з практичної роботи над основами техніки голосу, то саме на розспівках педагог повинен коректно і тактовно діагностувати можливі дефекти чи недоліки звуку в студента. І відповідно до цього добирати ті чи інші вокальні вправи. Важливо «не засіпати» студента зауваженнями та настановами.

У процесі навчання, пояснюючи виконання або призначення тієї чи іншої розспівки, викладач повинен робити паузи, щоб учень все осмислив та запам'ятав.

Також не варто одразу вимагати в учня рухливості голосу, тембрової виразності чи вміння володіти широким та тривалим диханням. Адже для того, щоби налагодити процес співу, щоби дії голосового апарату були чітко координованими потрібен час і неабияке терпіння. Щодо тривалості розспівування, то воно відрізняється по часу, в залежності на якому етапі навчання знаходиться учень: початківцям на виконання вокальних вправ відводиться більше часу, ніж студентам старших курсів, які є вже

більш треновані. В середньому це 15-20 хвилин щоденно. Корисною та необхідною для професійного росту є і самостійна робота, але нею студент може займатися тільки з дозволу педагога, виконуючи той комплекс вправ, який узгоджений з викладачем.

Вокально-технічні вправи на початку навчання мають бути прості у ритмічному та інтервальному плані, охоплювати звуки примарного тону (*це звуки, які знаходяться в середині «робочого діапазону» приблизно в межах фа–сі першої октави та є найбільш виразними та зручними для співу*), не вимагати затрати великої кількості повітря. Найкраще співати розспівки помірним звуком середньої сили без надмірної напруги голосових зв'язок. Вивчаючи нову вправу зі студентом, педагог може підігравати мелодію на фортепіано в унісон зі співаком, але грати тихіше, щоб не заважати слухати самого себе. Надалі, як тільки інтонація в учня стане стійкою та для розвитку активного музичного слуху, вправу можна виконувати в супроводі гармонічного акомпанементу.

Зазвичай, вокально-технічні вправи, що являють собою короткі відрізки музичних фраз, транспонуються на півтон вгору або вниз. Повторюваність розспівок та систематичність уроків сприяють встановленню міцних співочих навичок. І коли співак зустрічає у творах певні мелодичні обриси, то відтворює їх машинально, навіть не думаючи.

Що стосується темпу виконання вокальних вправ, то все залежить від голосових характеристик співака. Якщо, наприклад, у голосі помітне надмірне вібрато (*це коливання звуку навколо основного тону, що викликається періодичним рухом діафрагми*), то рекомендується співати вправи у повільному темпі. Студенти, голос

яких звучить рівно, без великої кількості обертонів, можуть співати розспівки і у більш рухливих темпах.

Що стосується вокально-технічних вправ з мелізмами (*це вокальні прийоми для прикраси мелодії*), то їх застосовувати варто співакам з певною вокальною підготовкою. Адже ніякі прикраси не допоможуть приховати фальшивий спів чи неправильне дихання. Тому на перших етапах занять з естрадного вокалу ми радимо не використовувати у розспівках мелізми (форшлаг, мордент, трель, акцент та інші), щоби не відволікатися. Вони хоч і не впливають на ритмічний малюнок і темп, але спершу слід удосконалювати свій голос без пасажів. Звичайно, пройшовши успішно початкові стадії навчання, вокаліст може прикрашати свій спів самостійно, в індивідуальному стилі та неповторній естрадній манері. Мелізми однозначно зроблять ваше виконання складнішим, цікавішим та оригінальнішим, тим паче, коли ви імпровізуєте.

Отже, кожна розспівка має конкретну мету, повинна добиратися індивідуально, враховуючи голосові дані співака, контролюватися при відтворенні педагогом та самим учнем, а також не відхилятися від принципів систематичності та логічної послідовності. Пропонуємо до використання вокально-технічні вправи відомих педагогів та співаків, які знайшли широке застосування серед професіоналів та аматорів естрадного мистецтва.

Сет Ріггс – один з найавторитетніших та відомих вокальних педагогів у світі. Цей викладач і співак зробив чималий внесок у розвиток мистецтва естрадного співу. Свого часу від провадив активну виконавську діяльність, співаючи у Нью-Йоркській опері. Але завжди допомагав колегам, у яких виникали певні труднощі у співі. З часом його методика, завдяки схвальним відгукам відомих співаків та акторів, стала дуже популярною. Перелік учнів Сета Ріггса просто вражає: Стіві Уандер, Майкл Джексон, Хуліо Іглесіас, Мадонна, Френк Сінатра та багато інших. Його праця «Як стати зіркою» («Singing For The Stars») окреслює шляхи розвитку вокальної майстерності та доводить унікальність кожного людського голосу. Ключова настанова даної методичної розробки – це спів у мовній позиції, коли гортань приймає нейтральне, стабільне положення, як це відбувається під час звичайної розмови. Автор наголошує, що таке положення повинно зберігатися по всьому діапазоні голосу і забезпечувати рівність звуковедення та єдиний мікстовий механізм звукоутворення (*мікст – це механізм, при якому в коливаннях зв'язок одночасно присутні грудний і фальцетний механізми роботи, тобто задіяні і грудні, і головні резонатори. Саме через це голос звучить монолітно та однорідно у тембральному плані*). Саме при співі у мовній позиції

голос працює без особливих зусиль та не дозволяє м'язам, які лежать за межами гортані, втручатися в процес народження звуку. Коли ми звільняємо процес появи звуку, звільняється і артикуляція, в результаті чого слова співаються легко і виразно.

Методика Сета Ріггса спрямована на розвиток естрадної манери співу та має значний потенціал і перспективу щодо використання у викладацькій діяльності. Представлені нижче вокально-технічні вправи допоможуть у роботі над усвідомленням природного невимушеного звукоутворення, вирівнюванням регістрових переходів, вивільненням зовнішніх м'язів гортані, опрацюванні співу на широкі інтервали, арпеджію, розвитком діапазону та забезпечуватимуть гармонійний розвиток вокальної майстерності. Розспівки автор рекомендує виконувати тихо, не на повний голос. Збільшувати силу звуку можна тоді, коли вокаліст добре розвинув координацію голосу (*це певне взаємовідношення м'язів голосового апарату під час фонації*).

Вправа №1 [4]

ней – ней – ней – ней – ней – ней – ней – ней – ней – ней

Дана вправа корисна у роботі над вирівнюванням регістрових переходів, адже її мелодична конфігурація поєднує грудний та головний регістри (*регістром називається певна ділянка або ряд звуків діапазону співочого голосу, які мають однорідне звучання або єдиний тембр та утворені єдиним фізіологічним механізмом*). Також

вона охоплює такий широкий інтервал, як октава, а, отже, сприятиме розвитку та розширенню співацького діапазону.

Дану вправу співаємо зі штрихом *staccato*. Це активізує у виконавця роботу голосових зв'язок, виробляє відчуття зібраного звучання, чіткої атаки звуку та опори, яку добре відчутно при співі на верхній ноті «до». Можна виконувати цю розспівку, поєднуючи спів в манері *legato* (перший і третій такт вправи) та *staccato* (другий такт вправи). Це допоможе у роботі по відпрацюванню точного інтонування звуку, підсилить та поживить роботу голосового апарату.

Вправа №2 [5]

Цю вправу можна виконувати у декілька способів.

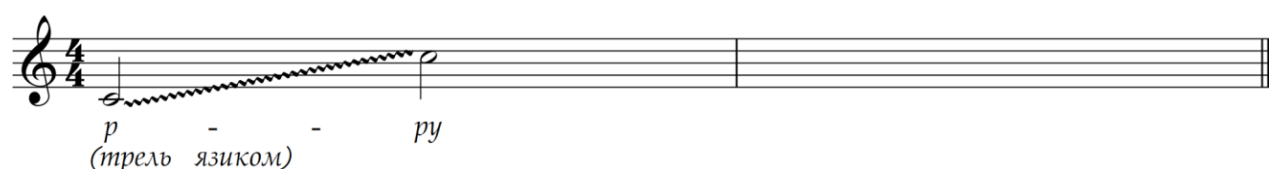
Спосіб перший: спів із закритим ротом на сонорний приголосний звук «м» на *legato*. Це сприятиме виробленню кантиленного співу, довгого, правильного фонаційного видиху та дозволить досягнути ефекту «маски» (*це постійний резонатор, до функції якого належить підсилення і збагачення співацького голосу через відбиття вібрації твердих лицьових ділянок черепу людини та інших резонаторних порожнин голосового апарату*). Саме при співі на «мурмурандо» співак добре відчуває вібрацію тканин носа. Це підвищує тонус відповідних м'язів та допомагає виробленню високої співацької позиції.

Спосіб другий: спів із закритим ротом на сонорний приголосний звук «м» зі штрихом *staccato*. Такий уривчастий спів корисний у формуванні чіткої звукової атаки. Допомагає відчути роботу діафрагми. Автор наголошує про рівну подачу діафрагмою повітря, яке м'яко виштовхує звук.

Спосіб третій: трель чи вібрація губами («бр»). Або трель язиком на приголосний «р». Як бачимо, мелодична побудова вправи являє собою розгорнутий тризвук на півтори октави вгору. Автор наголошує, що це дає можливість з'єднати грудний та головний регістри. За словами Сета Ріггса при співі даної вправи в жодному разі не допустити переходу на фальцет на верхніх нотах. Вправа також розвиває неперервне широке дихання.

Спосіб четвертий: спів на будь-який голосний. Автор використовує голосний «а», так як з нього виробляються основні вокальні якості звучання. Проте, вибираючи певний голосний звук, педагог має відштовхуватися від загального звучання голосу студента. При глибокому, дещо глухому голосі доречно застосовувати голосний «е». Плоский та відкритий голос піддається корекції за допомогою голосних «о» чи «у».

Вправа 3 [4]

Пропонована автором вокальна вправа допоможе співаку розвинути гарне вібрато, що значно збагатить голос, додасть йому загадковості, багатих звукових фарб. Так зване «ричання» або трель язиком, як стверджує автор, дає хороший заряд для вібрації. Сет Ріггс

зазначає, що вібрато – це коли коливання або звукова вібрація йде на поверхні ноти, вона легка та приємна на слух. Коли ж коливання «важкі», «глибокі» – це вже не вібрато, а тремоло. За словами Сета Ріггса, вокальне тремоло – це дефект у співі, пов'язаний з форсуванням та невмінням формувати перехідні звуки.

Лара Фабіан (справжнє ім'я Лара Крокер) – відома цілому світу співачка. Її потужний вокал та філігранна, блискуча техніка виконання вражає та зачаровує слухачів з перших звуків. Співочий діапазон Лари Фабіан – чотири октави, а її ліричне сопрано збирає мільйони шанувальників на усіх континентах. Маючи в своєму співочому арсеналі чимало естрадних вокальних прийомів (вібрато, субтон, штробас, мікст та інші, використовує свистковий регістр), до кожної пісні виконавиця підходить індивідуально та застосовує лише ті техніки, які максимально розкривають художній образ та усі грані її голосу.

Розспівування співачка вважає необхідним та украй важливим процесом для розігріву голосових зв'язок. Вона розробила комплекс вправ для вокалістів, які допоможуть привести голос у стан «боевої готовності».

Перед початком розспівки Лара Фабіан звертає увагу на положення тіла співака. За її словами, кожен має знайти свою «зону комфорту». Вона пропонує стояти прямо, руки опустити вздовж тулуба, зробити абсолютно розслаблений вираз обличчя, який має не виражати жодних емоцій (ні плачу, ні сміху, ні занепокоєння). У своїй методиці Лара Фабіан говорить, що потрібно дихати носом, ні про що не думати, просто розслабитися і отримувати задоволення від процесу та власного співу.

Вправа №1 [2]

На кожен ноту припадає склад "мням". Потім підставляємо наступні склади та звуки : "мнюм", "йу", "йа", "мо", "мі", "до", "дю".

Як бачимо, співачка пропонує вправу-гаму. Перед тим як її виконати, Лара Фабіан радить просто чітко проговорити дані склади декілька разів, а тоді по черзі їх проспівати. Вона наголошує, що вдихати слід носом, а склад «мнюм» «пропустити» через ніс.

Взагалі вправи-гами співають вгору або вниз, називаючи ноти чи голосні, які вдаються учневі найкраще. На перших заняттях слід обрати помірний темп виконання з низхідним мелодичним напрямом. Нижній звук брати у високій позиції. Старатися співати вправу-гаму на одному диханні. Це розвине широкий, міцний фонаційний видих, кантиленну манеру звукоутворення, розширить діапазон, навчить згладжувати регістри та надасть голосу легкості та рухливості.

Далі, залишаючи цю ж вправу, змінюємо склади на звуки «Йу» та «Йа», наголошуючи саме звук «й». Важливо, щоб він рухався разом з диханням. Так само співачка закликає до того, що не потрібно

проспівувати вправу, як художній твір, надто емоційно, виспівуючи кожен склад. Її слід наче проговорити.

Після цього по цій же гамі співаємо склади «Мо» та «Мі». Тут важливо відчувати звук «м» та його вібрацію прямо над носом, над верхньою губою.

Завершують вправу-гаму склади «До» і «Дю». Тут необхідно слідкувати, щоб звук був зібраним і йшов в одну точку. Вимова має бути м'яка, ненапружена, рот розслаблений. Для того, щоб правильно вимовити приголосний «д», кінчик язика повинен бути на альвеолах і упиратися в верхні різці.

Вправа №2 [2]

Це вправа-арпеджіо. Лара Фабіан радить при виконанні даної вправи стежити за звуком і зберігати губи еластичними та рухливими. Виконувати розспівку спочатку в повільному темпі, поступово пришвидшуючи. Співати можна як плавно (*legato*), так і уривчасто (*staccato*). Склади вимовляти плавно, м'яко, але виразно.

Ця розспівка дає розуміння зв'язного звуковидобування. Ми рекомендуємо виконувати її також на будь-який зручний голосний або склад. Наприклад можна поєднати такі «скетові» склади, що часто використовуються в естрадному співі, як «па» і «да». Приголосний у поєднанні з голосним звуком значно активізує артикуляцію. А ще дана вправа стане у нагоді для розвитку дихання, якщо проспівувати її по два-три рази, не добираючи дихання. Адже в

естрадных піснях часто зустрічаються довгі фрази, які вимагають від виконавця витривалого фонаційного видиху.

Цікава думка цієї артистки про методику вивчення музичного твору. Вона радить вивчати та запам'ятовувати мелодію композиції спершу на будь-який зручний склад. І лише тоді переходити на слова.

Бретт Меннінг – американський співак та один з найбільш затребуваних вокальних тренерів у світі. Він має здатність миттєво вигадувати вправи для своїх учнів, які дають приголомшливі результати. За час своєї кар'єри Меннінг підготував багатьох відомих артистів, серед яких Тейлор Свіфт, Кіт Урбан, Леона Льюїс, Майлі Сайрус та інші. Засновник сайту для співаків, що прагнуть покращити свій голос – <https://singingsuccess.com/>. Власник вокальної студії «Brett Manning Studios» у Нешвіллі.

Навчаючись в університеті штату Юта, він усвідомив, що його голосу не вистачає великого діапазону та сили, які були необхідні, щоби співати ті ролі, котрі йому подобалися. Прагнучи співати краще, він вивчав багато теоретичних праць, присвячених майстерності вокалу, у результаті чого розробив власний метод

вокальних тренувань, які допомогли йому отримати той результат, якого він прагнув.

Його методика представлена рядом відокремлених курсів, кожний з яких спрямований на досягнення певної навички чи вміння та має назву «Singing Success» (у перекладі «Співочий успіх»). Згідно своєї методики, Бретт Меннінг вчить співати з тим самим зусиллям, що й розмовляти. Вправи спрямовані на розширення діапазону, відпрацюванні різних технік голосоутворення, розвиток гармонічного слуху, шляхом звернення до власного репертуару: коли вокаліст повинен сам проспівати свій бек-вокал та відчути всю акордову вертикаль.

Бретт Мэннінг у своїй методиці говорить про важливість розспівки. Прокидатися він радить за дві години до співу. Якщо є можливість, то 10-15 хвилин погуляти на свіжому повітрі, випити теплою чаю. Холодна ж вода значно сповільнить розігрів голосових зв'язок. Лише тоді приступати до виконання вокально-технічних вправ.

Вправа №1 [1]

Саме зі співу на мурмурандо (спів із закритими вустами) рекомендує починати заняття Бретт Меннінг. Голос при цьому має бути спокійний, звукова подача м'яка. За словами автора, чим довше ми ось так розспівуємося, тим менше втомлюється наш голос. Характер виконання цієї розспівки неспішний, як говорить Бретт Меннінг, дещо лінкуватий. Темп повільний. Не варто одразу

напружувати голосові зв'язки. Починати треба з низьких нот, поступово рухаючись вгору, відчуваючи вібрацію тканин носа.

Вправа №2 [1]

Це одна з улюблених розспівок Бретта Меннінга, де він поєднує скрипучий звук (штробас, фрай або так званий «вокальний хрускіт») з голосними. Цей специфічний скрипучий звук, наче ви відкриваєте старі двері, утворюється одним грудним резонатором, його неможливо заспівати нормальним голосом. Основа співу базується на хрипі, крізь який поволі «проривається» наш видих. Фрай використовується як прийом «під'їздів» до ноти. Виходить завдяки коливанню несправжніх зв'язок, які перебувають за нашими голосовими зв'язками і перед ними.

Автор рекомендує використовувати цю вправу, коли голос «не звучить», а треба «добратися» до потрібних верхніх нот: фрай слугуватиме тим самим рятівним місточком. В жодному разі не переходити безпосередньо до крику, а скористатися практикою «штробас»: «хиткий» на перший погляд, скрипучий звук допоможе дійти до потрібної ноти. Співати необхідно по черзі: скрипучий звук, а тоді голосний звук легким фальцетом.

Боб Столофф – американський джазовий музикант (вокал, барабани) і педагог. Працює у жанрах: джаз та скет (*скет – це інструментальний спів, в якому голос прирівнюється до інструменту. Техніка складового (безтекстового) співу, заснована на артикуляції. Вокальний джазовий стиль, що характеризується імпровізованими непослідовними складами, котрі співаються під імпровізовану мелодію, як правило, під акомпанемент. Її часто пов'язують з імітацією звучання окремих інструментів, інструментальних груп і навіть великих оркестрів*).

Столофф ще підлітком грав на безлічі інструментів. З 1967 по 1969 роки навчався у Вищій школі музики і мистецтва в Нью-Йорку. Згодом працював студійним музикантом і грав на ударних. З 1983 року працює у Музичному коледжі Берклі в Бостоні, де почав викладав scat. Тепер він професор вокального відділу цього коледжу. Автор ряду підручників з джазового співу: «Blues Scatitudes», «Scat Drums». Протягом останніх років відкрив кілька вокальних джазових академій в різних куточках світу: Італії, Нідерландах, Іспанії. Постійний член журі фестивалів джазу в США і Канаді. Учасник вокальної джаз-групи «Ritz», з якою записав кілька альбомів.

Суть методу «Scat Drums» Боба Столоффа полягає в тому, що він пропонує проспівати голосом, копіюючи різні ударні інструменти

(бочку, малий барабан, хай-хет тарілки), знаходячи склади, які передають тембр інструменту.

Безперечно, імпровізація дає естрадному співаку потужні можливості для самовираження, а майстерність «гойдати ритмом», свінгувати лише додасть плюсів у скарбничку ваших вокально-технічних навиків. Подаємо нижче вправи з підручника Боба Столоффа «Scat! Vocal Improvisation Techniques». Важливо пам'ятати, що склади «ду-дин», «да-дин», «да-ба», «фа-ба-да», «ду-ба-ду-дин» промовляються в англійській манері, тобто кінчик язика припіднятий до альвеол. Співаючи, обов'язково зберігайте чіткий штрих. Склади можна змінювати, використовуючи ті, що найкраще вдаються.

Вправа №1 [7]

да-ба-де да-ба-де да-ба-де да-ба-де да-ба-де да-ба-де да-ба-де да

де-ба-да де-ба-да де-ба-да де-ба-да де-ба-да де-ба-да де-ба-да да.

Вправа №2 [7]

ду-а ду-а ду-а ду-а ду-а ду-а ду-а да ду-а ду-а ду-а ду-а ду-а ду-а да.

Наступні розспівки ми написали, беручи за основу ритмічні імпровізаційні вправи Боба Столоффа, дещо спростивши їх та адаптувавши для студентів. Виконуючи дані вправи вокаліст має дотримуватися ритмічної пульсації та артикуляційної чіткості. На початку розучування пропонуємо обрати помірний темп. По мірі

вивчення темп можна пришвидшити. Акценти та наголоси педагог проставляє в індивідуальному порядку. Студентам з певною вокальною підготовкою можна запропонувати при виконанні вправ застосувати різні естрадні техніки. Наприклад: спів субтоном або вібрато на останньому складі кожної вправи, відповідно зробивши фермату. Звук активний, енергійний.

Вправа №3 [7]

ду - дот ду дот ду ва - ба - да ду - дин дот

Вправа №4 [7]

па - да - ба па - да - ба па - да - дин да - дин да - дин

па - да - ба па - да - ба па - да - дин да - дин да - дин да

Вправа №5 [7]

да - ба - да - ба ду ду ду ва

Вправа №6 [7]

па да - ба ду - ва па да - ба ду - ва ду - ва да

Уїтні Нікол – вокальний тренер та засновниця зі своїм чоловіком Ніаллом Девідом у 2008 році вокальної студії Songbird Studios (у перекладі «Співочі пташки») у Сан-Франциско, що вважається провідною студією вокального тренування в Північній Каліфорнії. Голова ViP (Глобальна мережа провідних світових професіоналів з голосу, включаючи викладачів співу та вокальних тренерів, що стоять на передовій голосової охорони здоров'я, науки і педагогіки) та член PAVA (Американської асоціації вокології). *Вокологія - це наука і практика вокального навчання та терапії. Вокологія включає проблеми характеру мови, її патології, дефекти мовного тракту тощо. Відповідно вокологи – це особи, що об'єднують у своєму навчанні вокальне мистецтво та науку.*

Уїтні – співачка та автор пісень, які звучать на телебаченні, в кіно, виграють різноманітні конкурси (як, наприклад, пісня «Hard Enough» – «Досить важко» на Міжнародному пісенному конкурсі композиторів West Coast).

Вона автор методики «SOVT» - «Спів через соломину». Цю методику схвалює один з найповажніших вчених у галузі вокології, виконавчий директор Національного центру голосу та мови, професор кафедри отоларингології, хірургії голови та шиї в Університеті штату Юта в Солт-Лейк-Сіті, професор комунікативних наук та розладів університету Айови, автор книг, що стосуються

людського голосу Інго Тітце (він, доречі, являється автором терміну «вокологія»).

У мережі інтернет є відео-уроки, де професор Тітце розповідає як користуватися вокальною трубкою та демонструє вокальні вправи з нею [9]. За цим посиланням ви зможете переглянути один з таких уроків.

Уітні Нікол називає цей метод «голосовою магією» [8] та зазначає наступні переваги фонації соломинки: допомагає відчувати здоровий резонанс, реабілітує та відновлює голос, коли ви стомлені або хворі, знімає сиплість, формує його гнучкість та витривалість, мінімізує вікові зміни в голосі, покращує техніку співу загалом. Вокальні заняття з трубкою використовують та рекомендують різні співаки, а також ті, хто вокалом не займається: актори, оратори тощо. Адже всі вони певною мірою отримують навантаження на голосовий апарат.

Співаючи у вокальну соломинку ми відчуваємо вібрацію та дзижчання по всьому обличчю (щоки, губи, зуби), а також на рівні голосових зв'язок. Це чудово допомагає тренувати відчуття резонансу. Навіть коли ми співатимемо потім без трубки, то рефлекторно наслідуватимемо цьому відчуттю. Нагадаємо, що

резонанс є основним механізмом, який підсилюючи різні групи обертонів, творить індивідуальний за звучанням тембр голосу. Суть резонансу полягає в тому, що підсилення звуку відбувається не за рахунок утворення нової енергії, а за рахунок віддачі уже накопиченої. Спочатку звукова енергія переходить в механічні коливання голосових зв'язок, а потім механічна енергія коливання знову переходить у звукові хвилі.

Без повітряного стовпа, людині не вдалося б видати жоден звук. Коли теплий повітряний промінь потрапляє в людський організм, то він послідовно проходить через ряд органів, розташування яких утворює порожнини. Об'єднавшись, вони становлять систему резонаторів, яка «дає життя» людському голосу. Як саме? Звукові хвилі, які при вібрації утворюють голосові зв'язки, діють на резонатори так, що вони починають резонувати на «свою хвилю». Як наслідок: зростає амплітуда коливань кожної окремої частоти звукової хвилі та її гучність. Під час вібрації усіх порожнин виокремлюються певні частоти, які і є творцями голосу з унікальними тембровими барвами.

Отже, співаючи у трубочку ми відчуваємо певний опір. І це не дивно, адже повітря, яке виходить з наших вуст під час співу, обмежене стінками трубочки. Чим тонша соломина, чим менший її отвір, тим більший опір або звуковий тиск ми відчуваємо. Це «обмежене повітря» допомагає повернути енергію в голосові зв'язки та «вирівняти», врівноважити тиск у голосовому тракті (*голосовий тракт – це порожнина в організмі людини, що розташована біля джерела творення звуку, тобто гортані. В цій порожнині фільтруються звуки, що утворюються цим джерелом творення*

звуку. Голосовий тракт складається з гортанної порожнини, глотки, порожнини рота та носа, а також сюди відносимо язик, губи та зуби). Також цей акустичний (звуковий) тиск «видовжує» горловий простір (як при грі на духовому інструменті), «відштовхує» назад присінкові (несправжні) голосові зв'язки та сприяє опусканню гортані. Інго Тітце наголошує, що вокальну опору, так звані дихальні імпульси, при занятті з вокальною трубочкою ми маємо відчувати не в області горла, а в районі живота, де мають активно працювати м'язи черевного пресу.

Вокальні трубочки різняться за розмірами та матеріалом. Найпростіші – це одноразові пластикові. Проте найкращі – це металічні трубочки багаторазового використання зі спеціальними щіточками для чищення. Найбільшим попитом користується набір для вокаліста The Voice Straw від компанії Links. Є певні рекомендації щодо застосування трубочки того чи іншого розміру. Трубочку з великим діаметром радять, якщо після співу ви відчуваєте стискання в горлі, дискомфорт, не можете взяти високі ноти. Перейти на трубочку з меншим діаметром рекомендовано, якщо вам надто просто співати, ви не відчуваєте певного розкриття в горлі, витрачаєте багато дихання. Початківцям рекомендовано обирати вокальну трубочку ширшого діаметру.

Як користуватися вокальною трубочкою? Потрібно піднести її до рота і спочатку просто подути в отвір. Якщо трубочка пластикова – не стискайте її надмірно пальцями та не прикушуйте зубами. Розташовуйте трубочку на краю губ, тримаючи прямо перед собою (не задирати вгору, не опускати вниз). При вдиху, а його робимо через ніс, плечі не піднімаємо, обличчя без гримас, м'язи розслаблені. Варто переконатися, що все повітря, яке ми видуваємо, проходить через соломинку, а не «витікає» з боків! Лише після цього починайте співати.

Розспівуватися слід спершу у розмовному регістрі. При співі верхніх звуків рекомендовано замінити трубочку на більш широкий діаметр. Можна спробувати з легкого «ковзання» по своєму діапазону в межах кварта-квінти. Або розпочати тренування з улюбленої пісні. Спів у трубочку викликатиме певні вібрації та коливання звуку. Ці коливання плавно розходяться по обличчю співака, охоплюють зону носа, підборіддя і, відповідно, опускаються нижче до грудної клітини. Вібрація дуже важлива для нас, оскільки, на думку Уїтні Нікол, вона допомагає долати ті звукові затиснення, які є в нашому організмі. Автор радить поспівати так хвилину і зробити коротку перерву. Потім знову повернутися до співу. Тренування мають займати 15-20 хвилин щоденно.

Вокальні трубочки протипоказані вагітним, особливо на ранніх термінах, хворим на рак горла чи легень, гіпертонікам, тим, хто має епілепсію та психічні захворювання, при опіках дихальних шляхів. Звичайно, заборонено співати у стані алкогольного чи наркотичного сп'яніння, токсичного отруєння тощо.

Автор методики та педагоги з вокалу наголошують, що співати слід у здоровому стані, так як спів потребує великих енергетичних затрат та емоційного тону. Лише тоді заняття вокалом будуть продуктивні та корисні.

Людмила Кримова – українська скрипалька, вокалістка, композитор. З 1992 року разом зі своїм чоловіком Михайлом утворюють дует Кримових – Krymov Duo. Творчий шлях вони починали у складі відомої на теренах СРСР джаз-рокової групи «Кредо». Незважаючи на те, що грають удвох, їхній сімейний дует часто називають «маленьким оркестром»: за Людмилою – скрипка, перкусія і вокал, а за Михайлом – бас-гітара з двома грифами, сопілка, скет-вокал. Окрім цього, вони використовують комп'ютер та сучасні технології обробки звуку, віртуальні синтезатори, перкусійні семплери (*сэмплер* – електронний музичний інструмент, що відтворює раніше записані взірці звуків, тобто семпли акустичних інструментів або будь-яких інших музичних звуків) тощо. Музичні критики та фахівці вважають дует з Дніпропетровська унікальним і неординарним явищем української та європейської культури.

Авторські композиції представляють собою неповторний синтез класичного джазу, східної медитативної музики та чіл-аута (*напрямок*

електронної музики, до якого відносять цілу низку різних повільних стилів). Дует Кримових активно гастролює як в Україні, так і за кордоном, а саме: Польща, Австрія, Німеччина, Швейцарія. Є частими гостями в джаз-клубах і на різноманітних фестивалях. У творчому доробку два авторські альбоми: «Там, де нас немає» і «Там, де нас немає» – 2.

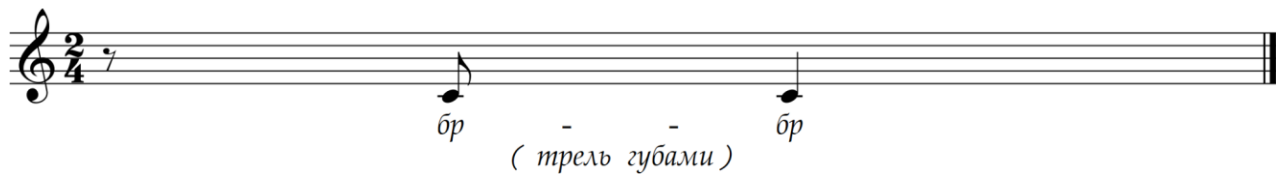
Як вокалістка, Людмила Кримова працює над удосконаленням власних вокальних можливостей, а також навчає інших розвивати свої голосові дані. У музичному плані її вправи поєднують в собі безліч різних вокальних естрадних прийомів: субтон, фрай, фальцет та інші. Методика Кримової спрямована на розвиток голосової рухливості. Перед початком кожної вправи педагог радить, вдихаючи, робити затримку дихання на 2-3 секунди і лише тоді починати співати.

Вправа №1 [3]

Дана вправа комбінує спів на «мурмурандо» та склад «ві». За словами автора таке поєднання допомагає відчувати роботу діафрагми. Звук активний. Темп досить швидкий. Старатися, щоби дихання вистачило на всю вправу. Останній склад «йо» не виштовхувати, виконувати розспівку світлим та легким звуком. Наголоси ставити на першу долю. Склади можна обирати ті, які найкраще вдаються учневі. Слідкувати аби звук «м» при співі не набував гугнявого відтінку.

Вправа №2 [3]

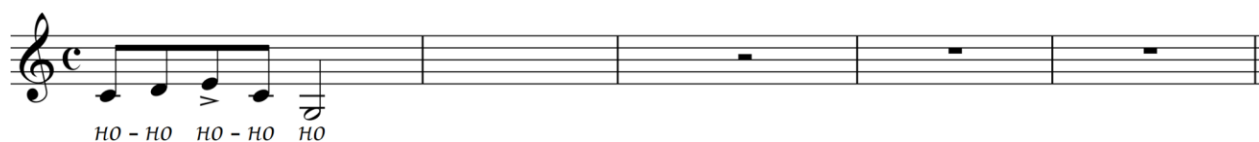
Розспівка, яка виконується у швидкому темпі з акцентом на другу долю. Співати енергійним та зібраним звуком з відчуттям вібрації та легкого лоскотання на вустах. Дихання коротке, активне. Обличчя розслаблене, без гримас. Трель повинна утворюватися вільно, природно та без затиснень.

Вправа №3 [3]

Дана вправа спрямована на розвиток діафрагми, адже містить спів на staccato. На кожну ноту припадатиме активне скорочення м'язів черевного пресу. Також автор наголошує, що приголосний звук «м» слід «посилати» в голову, зосередившись на відчутті вібрації. Варто також контролювати себе в інтонаційному плані, оскільки спів на одній ноті провокує певне «сповзання» звуку. Водночас, вправи на одній ноті сприяють розвитку рівномірного видиху, вирівнюють звучання, тренують опору. Щодо динаміки, то починаємо виконання вправи на piano, поступово кресцендуючи з наголосом на першу та третю долі у другому такті.

Вправа №4 [3]

Темп рухливий, з обов'язковим наголосом на ноті «мі». Нижню ноту «соль» «не кидати», а зберігати високу позицію. При висхідному русі по пів тонах автор радить в динамічному плані співати тихіше. Звук близький, виразна дикція.

Вправа №5 [3]

Ця вокальна вправа є складною у технічному плані. Тому рекомендована не для початківців, а для студентів з певним рівнем підготовки. Добре розвиває рухливість та легкість голосу. Темп досить швидкий. При співі тріолей слід зберігати ритмічну пульсацію та слідкувати за чіткістю виконання, виспівувати кожен звук. Якщо студенту важко дається спів на голосний звук «а», то на перших заняттях педагог може запропонувати будь-який інший голосний, поступово вводячи у тренування «незручний». Певну трудність може становити мелодичний хід у другому такті. Тому починати варто з повільнішого темпу. Ми рекомендуємо спробувати підставити всі голосні, а також скет-склади, що сприятиме розвитку дикції та артикуляції.

Вправа №6 [3]

Трель губами. Розспівка сприяє активізації та підвищенню вокального тону. Темп досить швидкий. Звук необтяжливий, легкий, але чіткий. На устах відчуваємо приємне лоскотання, вібрацію. Якщо учневі важко на перших заняттях виконувати трель губами, то ми радимо використати трель язиком, тобто спів на приголосний «р».

Вправа №7 [3]

Цю розспівку можна давати початківцям, оскільки вправа охоплює не надто великий інтервал – терцію. Вираз обличчя розслаблений. При виконанні даної вправи уста ледь витягуємо вперед, у «трубочку». Щелепу не затискаємо. Головна настанова: природність. Слідкувати за диханням: воно повинно виходити плавно, без поштовхів. Саме від фонаційного видиху залежатиме успішне виконання цієї вправи. Наші уста в даному випадку відображають роботу голосових зв'язок. Вони вібруватимуть, якщо кількість повітря буде співпадати з оптимальним для даного процесу. Тому кожен учень самостійно шукає для себе необхідну кількість повітря.

Лариса Сьоміна – російський педагог та співачка, обіймала посаду завідувача кафедри музичного мистецтва естради Володимирського державного університету ім. О. Г. і М. Г. Столетових, лауреат всеросійських та міжнародних конкурсів. Автор методичних посібників для естрадних вокалістів: «Сходишки естрадної майстерності», «Основи естрадно-джазового вокалу», «Естрадно-джазовий вокал», «Естрадний співак: специфіка професії». Була автором on-line школи естрадно-джазового вокалу на міжнародному форумі in-ku.com.

Педагог запропонувала цікаву та результативну, як підтвердила практика, технологію вокального навчання студентів вищих музичних навчальних закладів. В її основі узгодженість і підпорядкованість елементів робочих програм фахових дисциплін. Наприклад, вивчаючи блюз як жанр у вокальному класі, студент повинен вивчати його також в класі хорового диригування та основного музичного інструменту. У такому контексті студенти мають змогу повністю зануритись у жанр та детально вивчити усі його аспекти.

Лариса Сьоміна також акцентує увагу на важливості та ключовій ролі вокально-технічних вправ. Для майбутнього естрадного виконавця важливо працювати над вправами та

вокалізами, особливо джазовими, які сприяють відчутти синкоповану ритміку та гостру акцентуацію. Що стосується зарубіжних художніх вокальних творів, то педагог наголошує на важливості їх виконання мовою оригіналу. В свій репертуар потрібно включати твори на італійській, англійській, німецькій, французькій, іспанській мовах, що дасть можливість відчутти фонетику мови та сприятиме виробленню та удосконаленню артикуляційних навиків.

Співачка неодноразово зазначала, що вокальна педагогіка є цілком індивідуальним та творчим явищем, яке передається «із вуст в уста» від вчителя до учня шляхом усвідомлення своїх внутрішніх відчуттів. Фундаментом співу є правильна організація вдиху та видиху. Саме тому на початку заняття педагог має наголосити учневі на специфіці вокального дихання. Виконуючи розспівки, вокаліст повинен зосередити свою увагу на дещо незвичному, об'ємному стані грудної клітини при видиху. Черевний прес підштовхує діафрагму в напрямку легень, наче «поршень в насосі». При цьому гортань має залишатися в розслабленому стані як на високих, так і на низьких нотах. Таким чином у співака формується висока звукова позиція та вирівнюються регістри.

Співаючи вправи, слід контролювати положення язика: його корінь опускається вниз, а кінчик направлений в тверде піднебіння та зуби. При цьому звук фокусувати в так звану «мікрофонну зону», звучання близьке до розмовної позиції, вимова легка, без «затиснень», проте чітка.

Лариса Сьоміна рекомендує для виконання вокально-технічних вправ м'яку атаку, особливо це стосується початківців. Вона застерігає, що часте та невміле застосування твердої та придихової

атаки призводить до незмикання голосових зв'язок: голос виснажується і може навіть пропасти повністю. За її словами голосові зв'язки повинні змикатися не лише під дією імпульсів головного мозку, а й в результаті впливу на них співочого видиху: теплої повітряної хвилі, що рухається по трахеї через гортань у мікрофон. Вправи мають починатися з примарних звуків, поступово та обережно розширюючи співочий діапазон. Також педагог радить для розспівок використовувати не лише вправи, але й уривки джазових стандартів, відомих естрадних пісень, безтекстову вокальну техніку «скет».

У нашому посібнику представлені фрагменти естрадно-джазових вокалізів з підручника Лариси Сьоміної – «Естрадний певец: специфика профессии». Дані зразки можна співати на складі чи певні голосні, які найкраще вдаються студенту.

Вправа №1 [6]

М.Фадеев

Вправа №2 [6]

J.Lennon/P.McCartney

Вправа №3 [6]

A.L.Webber

Вправа №4 [6]

E.John

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Брэтт Мэннинг Распевание. «Видеоуроки по вокалу»: веб-сайт.
URL: <https://www.youtube.com/watch?v=cWnpPmjWLhE&list=RDmkDRZW-Cm6k&index=3>
2. Первый урок вокала. Видео урок эстрадного вокала франкоязычной эстрадной певицы Лары Фабиан: веб-сайт.
URL: <https://www.youtube.com/watch?v=jKuLdBpGnOg>
3. Распевка Методика Крымовой. «Useraudio» веб-сайт.
URL: <https://useraudio.net/search/>
4. Сэт Риггс. «Видео уроки по вокалу»: веб-сайт.
URL: <https://www.youtube.com/watch?v=mkDRZW-Cm6>
5. Сэт Риггс О пении в речевой позиции. «OLEGRI»: веб-сайт. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=ecjIPDs9oJl>
6. Сёмина Л. Р. Эстрадный певец: специфика профессии: веб-сайт.
URL: http://op.vlsu.ru/fileadmin/Programmy/Bacalavr_academ/44.03.01/KHud_obr_muz_iskusstvo_i_mir_khud_kultura_Metod_doc/MD_440_301_NO-117_Sjomina
7. Bob Stoloff Scat vocal improvisation techniques. «Academia»: веб-сайт. URL: https://www.academia.edu/30074347/Bob_stoloff_scat_vocal_improvisation_techniques
8. Founder and Lead Vocal Coach Whitney Nichole. «Songbird» веб-сайт. URL: <https://songbirdsf.com/team>
9. Titze-straw. «Jmostrem»: веб-сайт.
URL: <https://www.youtube.com/watch?v=asDg7T-WT-0>

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- 1.Бень Г. Деякі аспекти роботи педагога над усуненням вокальних недоліків у студентів-акторів. *Вісник Львівського університету. Серія мистецтвознавство*. 2016. № 16. URL: <http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/>
- 2.Вікіпедія: веб-сайт. URL: <https://uk.wikipedia.org>
- 3.Вокальні вправи для навчання сольного співу. «*Всеосвіта*» : веб-сайт. URL: <https://veselinotci.ucoz.ua/publ/>
- 4.Гмиріна С.В. Вплив вокально-технічних вправ для солістів-вокалістів. *Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції «Професійна мистецька освіта і художня культура: виклики XXI століття»*.2014. URL:<http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/5259/1/S>
- 5.Карпов В. В. Увага до звукоутворення й звуковедення в роботі над удосконаленням вокальної техніки. *Культура народів Причорномор'я*. 2014. № 274. С.33–34. URL:<http://dspace.nbu.gov.ua/handle/>
- 6.Красовська Л. О. Сучасний вокал: методи навчання в різних жанрах музичного мистецтва. *Культура України*. 2016. № 53. URL: https://ic.ac.kharkov.ua/nauk_rob/nauk_vid/rio_old_2017/ku/kultura53/12.
- 7.Кулдиркаєва О. В. Основи вокальної методики: навч.-метод. посіб. для студ. спец. «Музичне мистецтво». Луганськ: ЛНУ імені Тараса Шевченка, 2013. 158 с. URL: <https://www.twirpx.com/file/2303687/>
- 8.Лоцман Р.О. Особливості вокальної підготовки майбутніх вчителів музики в різних співацьких манерах. *Єдність навчання і наукових досліджень – головний принцип університету : збірник наукових праць звітно-наукової конференції викладачів університету за 2012 рік, 9-10 лютого 2013 року*. 2013. С. 69-71. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/>

9. Попова А. Б., Войченко О. М. Методика Сета Ріггза та її вплив на мистецтво естрадного співу. *Електронний науково-фаховий журнал «Імідж сучасного педагога»*. 2018. № 4(181). URL: <http://isp.poippo.pl.ua/article/view/>
10. Попова А. Методика навчання естрадного співу Бретта Меннінга. *Наукові записки. Серія: Мистецтвознавство*. 2018. № 1(38). С. 22–28. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/9862/1/Popova.pdf>
11. Прядко О. М. Добір вокально-дидактичного матеріалу в процесі вокальної підготовки майбутніх педагогів-музикантів. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2011. № 9. С. 216–221. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znppo_2011_9_4
12. Ровнер В. «Вокально-джазовые упражнения». – СПб: НОТА, 2006, 30 стр.
13. Сиротюк Т. А. Що ми знаємо про людський голос і чи вміємо правильно дихати при співі? *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5 : Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2016. № 53. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/>
14. Секреты вокала/Вокальная Трубочка: веб-сайт. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=XBB2GQJ4Hv0>
15. Сэт Риггс «Пение для звезд: полный курс обучения вокалу», Юнайтед Сингерз Интернэшнл, 2008 / Riggs, Seth. *Singing for the Stars: A Complete Program for Training Your Voice*, United Singers International, 2008;
16. Ткаченко Т. Особливості викладання естрадного вокалу на музично-педагогічних факультетах педагогічних вузів України. *Молодь і ринок*. 2011. № 1(72). URL: <http://webcache.googleusercontent.com/>

17. Хоменко А.Б. Коробка В.І., Крутько Н.В., Курсон В.М. Постановка голосу. Навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів і вчителів музики шкіл різного типу. – Ніжин: Видавництво НДУ ім. М.Гоголя, 2011.
18. Хоралець Т. Вокальні вправи для навчання сольного співу. *Початкова школа*. 2014. № 6. С. 46–47. URL: file:///C:/Users/user/Downloads/Psh_2014_6_11%20
19. Швець І. Б. Формування основ естрадного виконавства в контексті підготовки сучасного вчителя музичного мистецтва. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2014. № 38. С. 487–491. URL: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/Sitimn>
20. Шевченко А. С. Специфіка вокально–джазової культури виконавців. *Актуальні питання мистецької освіти та виховання*. 2017. № 2. С. 175–183. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apmov_2017_2_21
21. Що таке естрадний вокал? «Веселі нотки»: веб-сайт. URL: <https://veselinotci.ucoz.ua/publ/>

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ВИДАННЯ

**ЕСТРАДНІ ВОКАЛЬНО-ТЕХНІЧНІ ВПРАВИ ДЛЯ РОЗВИТКУ
ТА УДОСКОНАЛЕННЯ ГОЛОСУ СПІВАКА**

Автор-упорядник

Світлана Кишакевич

Комп'ютерний набір нот

Віктор Шуневич

*Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного
педагогічного університету імені Івана Франка*

Головний редактор

Ірина Невмержицька

Редактор

Ніна Хомяк

Технічний редактор

Наталя Кізима